

بررسی راهبردهای مطالعه و یادگیری و عوامل مؤثر بر آن در دانشجویان دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل (۱۳۹۶)

سیدعلی سیدمجیدی^۱(PhD)، مریم سیدمجیدی^۱(DDS, Ms)*، فاطمه حبیب زاده بیژنی^۲(DDS)، مرجان کیانی^۲(DDS)

۱- مرکز تحقیقات مواد دندان، پژوهشکده سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، ایران
۲- دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، ایران

دریافت: ۹۷/۹/۲۸، اصلاح: ۹۷/۱۲/۷، پذیرش: ۹۷/۱۲/۱۲

خلاصه

سابقه و هدف: هدف از انجام مطالعه حاضر بررسی و تعیین راهبردهای مطالعه و یادگیری و عوامل مؤثر بر آن در دانشجویان دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل بود تا مهارتهای مطالعه و یادگیری دانشجویان در ورود به دانشگاه ارزیابی شود.

مواد و روشها: این مطالعه توصیفی-تحلیلی در سال ۱۳۹۶ با استفاده از نظرات دانشجویان دکتری عمومی مشغول به تحصیل در دانشکده دندانپزشکی بابل در تمامی ترم ها توسط پرسشنامه‌ی مشتمل بر دو بخش(بخش اول شامل اطلاعات دموگرافیک و بخش دوم شامل ۸۰ سوال در ۱۰ حیطه) انجام شد. برای تحلیل داده‌ها و مقایسه میانگین نمره کسب شده بین دسته‌ها، حیطه‌ها، گویه‌ها و در هر یک از آنها بر حسب عوامل دموگرافیک از آنالیزهای پارامتری مقایسه میانگین‌ها شامل اندازه‌گیریهای مکرر، تی مستقل، آنالیز واریانس و مقایسه چندگانه استفاده گردید. سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته ها: از ۱۳۷ نفر شرکت کننده، ۴۶٪ (۶۳ نفر) مرد و ۵۴٪ (۷۴ نفر) زن با میانگین سنی ۲۲/۶۲±۳/۱۹ بودند. بیشترین نمره مربوط به دسته مهارت با میانگین ۳/۲±۰/۳۹ و کمترین نمره مربوط به دسته خواست و اراده با میانگین ۳/۱۲±۰/۳۷ بود. اختلاف میانگین نمره کسب شده بین دسته مهارت با دسته‌های خواست و اراده و خودتنظیمی به لحاظ آماری از اختلاف معنی‌داری برخوردار بود (به ترتیب $P = ۰/۰۱۷$ و $P = ۰/۰۲۲$).

نتیجه گیری: با توجه به نمرات کسب شده در حیطه‌های مورد مطالعه که اغلب در محدوده متوسط نمره قابل کسب (بین ۱ تا ۵) بود و همچنین اختلاف معنی‌دار بر حسب برخی متغیرهای مستقل از جمله سال ورود به دانشگاه و محل زندگی، می‌توان نتیجه گرفت که دانشجویان در اغلب حیطه‌های راهبردهای مطالعه و یادگیری ضعف دارند. علاوه بر سنجش اولیه در بدو ورود به دانشگاه، پایش و آموزشهای مداوم توسط مراکز توسعه آموزش دانشگاه جهت حفظ و بالا بردن سطح حیطه‌ها در طول دوران تحصیل بایستی صورت گیرد.

واژه های کلیدی: راهبردهای مطالعه، یادگیری، دانشجویان دندانپزشکی

مقدمه

آشنایی با راهبردهای مطالعه و یادگیری نداشته باشند، مشکلات بیشتری را در طول تحصیل خود در دانشگاه در رابطه با به کار بستن دانسته‌ها و اطلاعات و نیز گذراندن مقاطع پی در پی دارند(۶). تفاوت بین دانشجویان با نمرات بالا و دانشجویان با نمرات پایین به دلیل رفتارهای یادگیری و شیوه‌های مطالعه متفاوت آنها از یکدیگر می‌باشد و عاملی که باعث متفاوت شدن افراد با یکدیگر می‌شود روش‌های خاص مطالعه و یادگیری آنها است. بنابراین به منظور این که دانشجویان در دانشگاه عملکرد مناسبی داشته باشند، باید ترکیبی از راهبردهای مطالعه و یادگیری را به کار ببندند(۷). دانشجویان رشته دندانپزشکی در دوره تحصیلی خود با حجم بسیار زیاد و گسترده مطالب علمی و عملی مواجه هستند که صرفاً با تکیه بر نیروی حافظه نمی‌توان آن‌ها را فرا گرفت. بسیاری از دانشجویان زمانی که وارد دانشگاه می‌شوند در مورد یکی از مهم‌ترین مهارت‌های ضروری در دانشگاه که مهارت مطالعه و یادگیری است، اطلاعات کمی دارند. دانشجویان

راهبردهای مطالعه و یادگیری، با تسهیل یادگیری، عملکرد تحصیلی دانشجویان را بهبود می‌بخشد(۱). راهبردهای مطالعه و یادگیری باعث درک عمیق و وسیع از مطالب خوانده شده می‌شود و شامل به کارگیری بعضی از رفتارها و افکار و عملکردها در طول یادگیری با هدف کسب اطلاعات بیشتر و ذخیره‌سازی دانش‌های جدید در حافظه و ارتقای مهارت‌ها می‌باشد(۲). راهبردهای مطالعه و یادگیری شامل نگرش، انگیزش، کنترل زمان، اضطراب، تمرکز، راهنمای مطالعه، راهبردهای آزمون، خودآزمایی و انتخاب ایده اصلی است(۳). شناخت این راهبردها، گامی اساسی برای مداخلات آموزشی مناسب می‌باشد و موفقیت دانشجویان را از طریق تعیین نقاط قوت و ضعف مطالعه و تأمین مداخلات مناسب ارتقا می‌بخشد(۴). نتایج مطالعات نشان می‌دهد دانشجویانی که در رابطه با راهبردهای مطالعه و یادگیری، یافته‌های دانشگاهی‌شان نسبت به سایرین در سطح پایین‌تری قرار دارد و دانشجویانی که در طول دوران دبیرستان

* نویسنده مسئول مقاله: مریم سیدمجیدی

راهبردهای مطالعه و یادگیری در دانشجویان دندانپزشکی؛ سیدعلی سیدمجیدی و همکاران

پایایی(ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۱ تا ۰/۸۴) آن در مطالعه احمدی و همکاران ارزیابی شده بود(۱۵) استفاده گردید. شرکت در این مطالعه اختیاری بود و جهت تکمیل پرسشنامه به دانشجویان زمان کافی داده شد. این پرسشنامه مشتمل بر دو بخش بود:

بخش اول حاوی سؤالاتی درباره ویژگی‌های فردی دانشجو شامل سن، جنس، وضعیت تأهل، محل سکونت، مقطع تحصیلی، معدل و سال ورود به دانشگاه و همچنین سابقه کسب آموزش رسمی درخصوص روش‌های مطالعه و بخش دوم شامل ۸۰ سوال در ۱۰ حیطه‌ی مختلف(هر حیطه دارای ۸ سؤال) بود. ده حیطه این پرسشنامه شامل موارد زیر است:

۱- انتخاب ایده‌ی اصلی که سنجش توانایی دانشجو را در تعیین اطلاعات مهم یک موقعیت یادگیری در بردارد.

۲- راهبردهای آزمون که توانایی دانشجو را در آماده شدن کارآمد برای یک آزمون و توانمندی او را در استدلال یک سؤال حین پاسخ گویی به آن بررسی می کند.

۳- پردازش اطلاعات که ارزیابی توانایی پردازش ایده ها را از طریق شرح و توضیح دادن ذهنی و سازمان دادن معنادار آنها انجام می دهد.

۴- اضطراب که درجه‌ی اضطراب دانشجو در رویکرد به وظایف دانشگاهی را ارزیابی می نماید.

۵- نگرش که علاقه مندی و انگیزه ی دانشجو را نسبت به موفقیت در دانشگاه و اشتیاق او را برای انجام وظایف ضروری برای موفقیت دانشگاهی می سنجد.

۶- انگیزش که درجه ی مسؤولیت پذیری برای انجام وظایف از طریق انضباط فردی و کار سخت را مورد سنجش قرار می دهد.

۷- مدیریت زمان که وضعیت دانشجو را برای مدیریت مؤثر مسؤولیت هایش از برنامه ریزی و برنامه زمان بندی شده او، بررسی می نماید.

۸- خود آزمایی که میزان آگاهی دانشجو را در باره‌ی اهمیت خود ارزیابی و مرور مطالب در زمان یادگیری و استفاده از تمرینات مورد سنجش قرار می دهد.

۹- راهنمای مطالعه که توانایی دانشجو را در تهیه و استفاده از کمک کننده های یادگیری که باعث افزایش یادگیری می شود، بررسی می کند.

۱۰- تمرکز که توانایی دانشجو را در متمرکز نمودن توجه و جلوگیری از حواس پرتی در ضمن مطالعه و انجام وظایف مربوط به دانشگاه ارزیابی می کند.

حیطه‌های ده گانه در سه دسته‌ی اصلی مهارت شامل سه زیر گروه انتخاب ایده اصلی، راهبردهای آزمون و پردازش اطلاعات؛ خواست و اراده شامل سه زیر گروه اضطراب، نگرش و انگیزش؛ و خودتنظیمی شامل مدیریت زمان، خودآزمایی، راهنمای مطالعه و تمرکز قرار داشتند.

سؤالات هر حیطه مقیاس پنج درجه‌ای از ۱ تا ۵ (اصلاً در مورد من صدق نمی‌کند، معمولاً درمورد من صدق نمی‌کند، تا حدی در مورد من صدق می‌کند، معمولاً در مورد من صدق می‌کند، کاملاً در مورد من صدق می‌کند) را شامل می‌شدند. پرسشنامه‌ها به صورت حضوری بین دانشجویان توزیع و در مورد تحقیق به آنها توضیح داده شد. حضور در مطالعه اختیاری بود و دانشجویانی که به هردلیلی حاضر به مشارکت نبودند وارد مطالعه نشده و اگر پس از دریافت پرسشنامه مایل به تکمیل نبودند نیز اجازه خروج از مطالعه را داشتند. پرسشنامه‌ها به روش خود ایفا تکمیل شد و سپس جمع‌آوری و داده‌های آنها وارد نرم افزار SPSS شد و مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. قبل از تجزیه و تحلیل آماری نمرات

باید قادر باشند تأثیر استفاده از مهارت‌ها را در دانشگاه ارزیابی کرده و با توجه به نتایج حاصل، آنها را به کار ببرند. بنابراین یادگیری چگونه فکر کردن یا یادگیری چگونه یادگرفتن بایستی به عنوان یک اصل مهم در نظامهای آموزشی درآید(۸). پرسشنامه راهبردهای مطالعه و یادگیری وین‌استاین (Winstein) یکی از کامل‌ترین ابزارها در این زمینه است که به منظور تشخیص و غربالگری دانشجویان و به عنوان وسیله‌ای برای ارزیابی قبل و بعد در طی طرح‌های آموزشی مورد استفاده قرار می‌گیرد(۹و۱۰). این پرسشنامه در ده حیطه جداگانه جهت سنجش میزان آگاهی دانشجویان از راهبردهای مورد استفاده آنان در مطالعه و یادگیری طراحی شده و در واقع اطلاعاتی درباره نگرش و توانمندی‌های مطالعه دانشجویان فراهم می‌آورد. مطالعه اسپوتز (Schutz) نشان داد این پرسشنامه می‌تواند به عنوان ابزار تشخیصی به اساتید در آماده نمودن دانشجویان برای آزمون‌های تخصصی و مهارت حرفه‌ای کمک کند(۱۱). مطالعه‌ای در آفریقا نیز نشان داد که اضطراب و چگونگی کاربرد راهبردهای آزمون دانش آموزان با توانمندی آنها در موفقیت در دانشگاه در ارتباط است(۱۲).

خدیو زاده در سال ۱۳۷۸ از این پرسشنامه برای بررسی راهبردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان علوم پزشکی مشهد استفاده نمود و بیان کرد که رابطه معناداری بین حیطه‌ها و موفقیت تحصیلی دانشجویان وجود دارد(۱۳). وی در مطالعه‌ای دیگر نشان داد دانشجویانی که حداقل در یکی از ترم‌های گذشته مشروطی داشتند در حیطه‌های اضطراب، پردازش اطلاعات، انتخاب ایده اصلی، خودآزمایی و راهبردهای آزمون نمرات کمتری از دانشجویان موفق داشتند(۱۴). مطالعه‌ی احمدی نشان داد از آنجایی که بسیاری از حیطه‌های مطالعه و یادگیری دانشجویان پزشکی و دندانپزشکی دارای نمرات پایین بوده است، لازم است که مهارت‌های مطالعه و یادگیری دانشجویان در ورود به دانشگاه ارزیابی و برنامه‌های آموزشی مناسب به منظور بهبود توانایی‌های آنان طراحی گردد(۱۵).

با توجه به مطالعات مشابه در این حیطه و حجم بالا و نوع مطالبی که فراگیران دندانپزشکی با آن مواجهند، هدف از انجام مطالعه حاضر بررسی و تعیین راهبردهای مطالعه و یادگیری و عوامل مؤثر بر آن شامل جنسیت دانشجو، وضعیت تأهل، معدل، سال ورودی، محل سکونت و کسب آموزش رسمی در دانشجویان دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل بود تا ضمن ارزیابی مهارتهای مطالعه و یادگیری دانشجویان در هنگام ورود به دانشگاه، با استفاده از اطلاعات آن و در صورت پایین بودن سطح نمرات مربوط به حیطه‌های مطالعه و یادگیری، دانشجویان به طور منظم بازخورد دریافت نمایند و برنامه‌های آموزشی متناسب با نیازشان به منظور بهبود توانایی‌های آنان نیز مدنظر قرار گیرد.

مواد و روشها

این مطالعه توصیفی-تحلیلی در سال ۱۳۹۶ انجام شد. نمونه‌گیری به روش سرشماری و جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دکتری عمومی دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل بود که در زمان مطالعه مشغول به تحصیل بودند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه راهبردهای مطالعه و یادگیری وین‌استاین بود که به منظور سنجش میزان آگاهی دانشجویان از راهبردهای مورد استفاده آنان در مطالعه و یادگیری طراحی شده و در واقع اطلاعاتی درباره نگرش و توانمندی‌های مطالعه دانشجویان فراهم می‌آورد. در این تحقیق از پرسشنامه‌ای که روایی و

یافته ها

از کل دانشجویان دکتری عمومی دانشکده دندانپزشکی بابل، ۱۳۷ نفر از ورودی‌های سال‌های ۱۳۹۱ لغایت ۱۳۹۵ در این پژوهش شرکت و نسبت به تکمیل پرسشنامه اقدام نمودند. میانگین سنی افراد شرکت کننده $22/62 \pm 3/19$ و میانگین معدل $15/92 \pm 1/05$ بود. از کل افراد شرکت کننده در مطالعه تنها $23/4\%$ در زمینه روش‌های مطالعه آموزش رسمی دیده بودند که از این میزان $15/3\%$ در دانشگاه و 8% در کلاسهای خصوصی شرکت کرده بودند. مشخصات دموگرافیک شرکت کنندگان در مطالعه در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول ۱- مشخصات دموگرافیک شرکت کنندگان در مطالعه

جنسیت دانشجویان	وضعیت تاهل	محل سکونت	مقطع تحصیلی	آموزش رسمی در زمینه روش مطالعه
زن	متاهل	خوابگاه	علوم پایه	ندارد
۵۴٪	۱۹٪	۶۲/۸٪	۳۵٪	۲۳/۴٪
۴۶٪	۸۱٪	۳۷/۲٪	۶۵٪	۷۶/۶٪

حیطه اضطراب با حیطه نگرش و حیطه انگیزش (به ترتیب $P \text{ value} = 0/02$ و $P \text{ value} = 0/016$) و حیطه نگرش با انگیزش ($P \text{ value} < 0/0001$) اختلاف آماری معنی دار داشتند. این در حالی است که بین میانگین نمرات حیطه‌های دسته خودتنظیمی تنها حیطه خودآزمایی با حیطه راهنمای مطالعه اختلاف آماری معنی دار نشان دادند ($P \text{ value} = 0/049$) و بین سایر موارد در آنالیز آماری اختلاف آماری معنی داری مشاهده نشد ($P \text{ value} > 0/05$). مقایسه میانگین نمره کسب شده بین دسته‌ها و حیطه‌ها با استفاده از آزمون اندازه‌گیری مکرر و مقایسه چندگانه صورت پذیرفته است. گویه‌های دارای بیشینه و کمینه میانگین نمره در هر یک از حیطه‌های ده گانه با ذکر گویه در جدول ۳ قرار داده شده است.

مربوط به گویه‌هایی که مفهوم منفی داشتند بصورت معکوس درآمد. میانگین نمره گویه‌های هر حیطه بعنوان نمره آن حیطه، میانگین نمره گویه‌های هر دسته به عنوان نمره آن دسته و میانگین نمره حاصل از کل گویه‌ها به عنوان نمره کل در نظر گرفته شد. در نتیجه محدوده نمره تمامی متغیرها بین ۱ تا ۵ بود. برای مقایسه میانگین نمره بین حیطه‌ها و دسته‌های مختلف و همچنین گویه‌ها، حیطه‌ها و دسته‌ها بر حسب جنسیت دانشجویان، وضعیت تاهل، معدل، سال ورودی، محل سکونت و کسب آموزش رسمی از آنالیزهای مقایسه میانگین متغیرهای کمی پارامتری شامل اندازه‌گیری مکرر، آنالیز تی مستقل و آنالیز واریانس و مقایسه چندگانه استفاده گردید و بر حسب نیاز توصیف حیطه‌ها توسط میانگین، انحراف معیار و فراوانی صورت گرفت. سطح معناداری $0/05$ در نظر گرفته شد.

میانگین و انحراف معیار نمره به دست آمده از گویه‌های هر یک از حیطه‌های راهبردهای مطالعه و یادگیری و همچنین به تفکیک دسته، در دانشجویان دندانپزشکی بابل در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود. با توجه به جدول، بیشترین نمره مربوط به دسته مهارت با میانگین $3/2 \pm 0/39$ و کمترین نمره مربوط به دسته خواست و اراده با میانگین $3/12 \pm 0/37$ بود. اختلاف میانگین نمره کسب شده بین دسته مهارت با دسته‌های خواست و اراده و خودتنظیمی به لحاظ آماری از اختلاف معنی داری برخوردار بود (به ترتیب $P = 0/017$ و $P = 0/022$). در مقایسه میانگین نمرات حیطه‌های دسته مهارت اختلاف آماری معنی داری مشاهده نشد ($P \text{ value} > 0/05$). اما در دسته خواست و اراده، میانگین نمره

جدول ۲- میانگین و انحراف معیار هر یک از حیطه‌های راهبردهای مطالعه و یادگیری

ردیف	دسته	حیطه‌ها
	انحراف معیار $\pm$ میانگین	انحراف معیار $\pm$ میانگین
۱		انتخاب ایده اصلی $3/24 \pm 0/65$
۲	مهارت	راهبردهای آزمون $3/21 \pm 0/5$
۳		پردازش اطلاعات $3/15 \pm 0/5$
۴		اضطراب $3/13 \pm 0/58$
۵	خواست و اراده	نگرش $3/01 \pm 0/43$
۶		انگیزش $3/21 \pm 0/47$
۷		مدیریت زمان $3/13 \pm 0/47$
۸	خودتنظیمی	خودآزمایی $3/19 \pm 0/47$
۹		راهنمای مطالعه $3/08 \pm 0/47$

تمرکز
۳/۱۱±۰/۵

۱۰

جدول ۳- گویه‌ها با بیشینه و کمینه نمره کسب شده در هر یک از حیطه‌های راهنماهای مطالعه و یادگیری

دسته	حیطه	گویه	انحراف معیار ± میانگین	
مهارت	انتخاب ایده اصلی	در امتحان دادن، نوشتن مقالات و... فکر می‌کنم آنچه از من خواسته شده را نفهمیده‌ام و به همین دلیل موقعیت‌ها را از دست داده‌ام.	۳/۴۳±۱/۰۱	
		وقتی تصمیم به مطالعه می‌گیرم، مدت زمان معینی را مشخص می‌کنم و به آن پای بند می‌مانم.	۲/۹۶±۱/۰۷	
	راهنماهای آزمون	طی بحث‌های کلاسی، نمی‌توانم بفهمم چه مواردی برای یادداشت برداری مهم هستند.	۳/۴۷±۱/۱۱	
		یکی از مشکلات من در رابطه با مطالعه، به تعویق انداختن آن است.	۲/۹۱±۱/۲۷	
	پردازش اطلاعات	وقتی امتحان می‌دهم، متوجه می‌شوم که مطالب نامربوطی را مطالعه کرده‌ام.	۳/۳۶±۱/۱۸	
		اگر وب‌سایتی برای کتاب درسی‌ام وجود داشته باشد، از اطلاعاتی که در آن ارائه شده برای کمک به یادگیری مطالب استفاده می‌کنم.	۲/۸۸±۱/۲۳	
	خواست و اراده	اضطراب	به دلیل نمرات پایینم احساس دلسردی می‌کنم.	۳/۴۲±۱/۱۲
			برنامه مطالعه‌ام را به نحوی زمان بندی می‌کنم که شب امتحان مجبور نشوم با عجله کلی مطلب بخوانم.	۲/۷۴±۱/۱۴
نگرش		وقتی برای یک امتحان درس می‌خوانم، برایم مشکل است که بفهمم دقیقاً چه کار باید بکنم تا موضوع را یاد بگیرم.	۳/۲۸±۱/۱۸	
		وقتی که در یادگیری برخی مطالب درسی، مشکل داشته باشم، برای کمک گرفتن به مشاور مراجعه می‌کنم.	۲/۴۸±۱/۱۷	
مديريت زمان خودآزمایی خودتنظیمی	انگیزش	ترجیح می‌دهم در دانشکده حضور نداشته باشم.	۳/۵۱±۱/۲۱	
		برای اطمینان از درک مطالب، یادداشت‌هایم را قبل از جلسه بعدی مرور می‌کنم.	۲/۷۷±۱/۲۲	
	مدیریت زمان	در طی امتحان تشریحی، پاسخ‌هایم را مرور می‌کنم تا مطمئن شوم که عقیده اصلی‌ام را بیان کرده‌ام و جملاتی در حمایت و تأیید آن نوشته‌ام.	۳/۳۱±۱/۱۱	
		کمینه‌های ویژه مطالعه مثل حروف کج (ایتالیک) و عناوین در کتاب‌های درسی استفاده می‌کنم.	۲/۷۴±۱/۲۲	
مطالعه تمرکز	خودآزمایی	برایم مشکل است تعیین کنم در یک متن چه مطالبی برای خط کشیدن مهم تر هستند.	۳/۳۹±۱/۰۹	
		برای کنترل درک مطالب درسی، سوالاتی را طراحی می‌کنم و سعی می‌کنم به آنها پاسخ دهم.	۲/۹۳±۱/۱۷	
	مطالعه	تا زمانی که اوقات خوشی را در دانشکده دارم، برایم مهم نیست که دوره تحصیلم چقدر طول بکشد.	۳/۵۱±۱/۲۳	
		سعی می‌کنم برای هر کدام از درس‌هایم، یک شریک مطالعه یا یک گروه مطالعه پیدا کنم.	۲/۵۸±۱/۲۲	
تمرکز	تمرکز	موقع امتحان دادن آنقدر گیج و عصبی می‌شوم که نمی‌توانم از حداکثر تواناییم برای پاسخ گویی به سوالات استفاده کنم.	۳/۳۷±۰/۹۸	
		بعد از هر کلاس، برای کمک به فهم اطلاعات ارائه شده، یادداشت‌هایم را مرور می‌کنم.	۲/۶۹±۱/۱۹	

از آموزش رسمی در زمینه روشهای مطالعه، محل سکونت و شرکت‌کنندگان با معدل بیشتر و کمتر میانگین معدل شرکت‌کنندگان، موارد دارای اختلاف آماری

در مقایسه میانگین نمرات حیطه‌ها، دسته‌ها و نمره کل برحسب متغیرهای مستقل شامل جنسیت، وضعیت تأهل، مقطع تحصیلی و سال ورودی، برخوردار می‌باشند.

معنی دار در جدول ۴ قرار داده شده است. در سایر موارد مقایسه میانگین نمرات از اختلاف آماری معنی دار برخوردار نبود ($P \text{ value} > 0.05$).

جدول ۴- دسته‌ها و گویه‌های دارای اختلاف آماری معنی دار بر حسب متغیرهای مستقل

متغیر وابسته	(جنسیت، تأهل، سکونت، معدل، آموزش، مقطع تحصیلی و سال ورودی)	متغیر مستقل	انحراف معیار $\pm$ میانگین	P value
انتخاب ایده اصلی	علوم پایه	با	۳/۴۳±۰/۸۸	۰/۰۱۴
	ورودی ۹۵	با	۳/۷۲±۱/۱۵	۰/۰۱۱
	ورودی ۹۵	با	۳/۷۲±۱/۱۵	۰/۰۰۲
	ورودی ۹۵	با	۳/۷۲±۱/۱۵	۰/۰۳۷
	ورودی ۹۵	با	۳/۴۳±۰/۳۴	۰/۰۰۷
	ورودی ۹۳	با	۳/۴۳±۰/۵۶	۰/۰۰۳
حیطه نگرش	پر دازش اطلاعات			
	اضطراب			
	خوابگاه	با	۲/۹۴±۰/۴۴	۰/۰۰۹
	ورودی ۹۲	با	۲/۸۵±۰/۳۸	۰/۰۴۹
	فیزیوپاتولوژی	با	۳/۳±۰/۵	۰/۰۲۸
	ورودی ۹۱	با	۲/۹۴±۰/۴۹	۰/۰۳۱
مدیریت زمان	مجرد	با	۳/۲۲±۰/۴۸	۰/۰۴۶
	خوابگاه	با	۳/۰۱±۰/۴۵	۰/۰۲۴
	کارآموزی	با	۳/۱±۰/۳۸	۰/۰۲۷
	ورودی ۹۱	با	۳/۳۴±۰/۳۶	۰/۰۱۹
	ورودی ۹۵	با	۳/۴±۰/۴۳	۰/۰۰۵
	ورودی ۹۲	با	۳/۱±۰/۳۱	۰/۰۲۲
مهارت	خواست و اراده			
	خودتنظیمی			

کسب موفقیت در تحصیل به این دو حیطه توجه خاصی می‌شود (۱۷). از سوی

دیگر حیطه‌های نگرش و راهنمای مطالعه کمترین نمره را در بین حیطه‌های مطالعه و یادگیری کسب نمودند. حیطه نگرش علاقه‌مندی و انگیزه‌ی دانشجویان نسبت به موفقیت در دانشگاه و اشتیاق او را برای انجام وظایف ضروری برای موفقیت دانشگاهی ارزیابی می‌کند و حیطه راهنمای مطالعه توانایی دانشجویان را در تهیه و استفاده از کمک‌کننده‌های یادگیری که باعث افزایش یادگیری می‌شود بررسی می‌کند. از آنجایی که دروس دانشگاهی به ویژه در رشته‌های علوم پزشکی ممکن است تفاوت زیادی در نوع، روشهای تدریس و آموزش و متعاقب آن در یادگیری با دروس قبل از ورود به دانشگاه و دوران کنکور داشته باشند، لازم است عاداتهای مطالعه دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه بررسی و در راستای تغییرات مورد نیاز و اصلاح آن اقدام مفید صورت پذیرد. مردانیان نتیجه گرفت که استفاده دانشجویان از جزوه که به حداقلهای نیاز آموزشی اشاره داشته ولی خلاصه‌ای سازمان یافته و گاه قابل درکتر از کتاب ارائه می‌دهد، باعث وابستگی دانشجویان شده و او را از مطالعه متون گسترده و اصلی باز می‌دارد. استفاده از کتب ترجمه شده روشی است که سرعت خواندن را تسهیل میکند، ولی اگر با دیدی عمیقتر

مقایسه میانگین نمره کسب شده دسته‌ها و حیطه‌ها برحسب متغیرهای مستقل با استفاده از آزمون تی مستقل و آنووا و مقایسه چندگانه صورت پذیرفته است.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش به منظور ارزیابی راهبردهای مطالعه و یادگیری و عوامل مؤثر بر آن در دانشجویان دکتری عمومی دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل در ده حیطه و در سال ۱۳۹۶ صورت پذیرفت. همانطور که از نتایج پیداست، بیشترین نمره مربوط به حیطه انتخاب ایده اصلی در دسته مهارت بود که موافق با یافته‌های مطالعات احمدی و صاحب زمانی بر روی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شاهد و اصفهان بود (۱۶ و ۱۵). حیطه انتخاب ایده اصلی میزان توانایی دانشجویان را در تعیین اطلاعات مهم یک موقعیت یادگیری می‌سنجد. بعد از حیطه انتخاب ایده اصلی، حیطه راهبردهای آزمون بیشترین نمره را کسب نمود. این حیطه توانایی دانشجویان را در آماده شدن کارآمد برای یک آزمون و توانمندی او را در استدلال یک سؤال حین پاسخ گویی به آن بررسی می‌کند. به همین دلیل اغلب برای

راهبردهای مطالعه و یادگیری در دانشجویان دندانپزشکی؛ سیدعلی سیدمجیدی و همکاران

مطالعه و یادگیری در دانشجویان دندانپزشکی در ورودی های مختلف پرداخته است. به نظر می رسد که پرسشنامه ی مورد استفاده، ابزاری تشخیصی مناسبی برای شناسایی نقاط قوت و ضعف مطالعه و یادگیری دانشجویان در ده حیطه جداگانه می باشد و می تواند در مشاوره های تحصیلی و نیز توسط خود دانشجویان به کار گرفته شود.

یافته های این پژوهش با چندین محدودیت روبه رو است که بایستی در پژوهش های بعدی مورد توجه قرار گیرد. اول اینکه، تمام مولفه های یادگیری با ابزارهای خودگزارشی اندازه گیری شده اند. هر چند که گزارش شخصی را می توان به طور موثر برای اندازه گیری ادراک دانشجویان از درگیری شناختی و انگیزشی به کار برد، اما ضروری است نتایج با استفاده از روش های اندازه گیری دیگر مانند مصاحبه های ساختاریافته و مشاهدات مستمر دانشجویان تکرار شود. دوم آنکه، روش پژوهشی مورد استفاده در این پژوهش از نوع همبستگی است، به همین دلیل نتایج به دست آمده نمی تواند نشان دهنده روابط علی میان متغیرها باشد. پیشنهاد می شود که در تحقیقات آتی راهبردهای یادگیری به صورت آزمایشی مورد پژوهش قرار گیرند. سومین محدودیت به این برمی گردد که مقدار زیادی از واریانس عملکرد تحصیلی به وسیله عوامل دیگری پیش بینی می شود. از این رو پیشنهاد می شود عوامل دیگری مانند استعداد، باورها، قضاوت، تکالیف تحصیلی و شخصیت نیز که در تبیین عملکرد تحصیلی نقش دارند، مورد بررسی قرار گیرند. همچنین این مطالعه پیشنهاد می کند که آموزش به کارگیری راهبردهای مطالعه از اولویت های مهم برنامه ریزی در دانشگاهیان در نظر گرفته شود.

بیشترین نمره مربوط به حیطه انتخاب ایده اصلی در دسته مهارت بود و بعد از آن، حیطه راهبردهای آزمون بیشترین نمره را کسب نمود. از سوی دیگر حیطه های نگرش و راهنمای مطالعه کمترین نمره را در بین حیطه های مطالعه و یادگیری کسب نمودند. با توجه به نتایج این مطالعه و نمرات کسب شده در حیطه های مورد مطالعه که اغلب در محدوده متوسط نمره قابل کسب (بین ۱ تا ۵) توسط شرکت کنندگان بود، می توان نتیجه گرفت دانشجویان در اغلب حیطه های راهبردهای مطالعه و یادگیری ضعف دارند. لذا پیشنهاد می شود با توجه به افت دانشجویان در سالهای بالاتر، می بایست علاوه بر سنجش اولیه در بدو ورود به دانشگاه، پایش و آموزشهای مداوم توسط مراکز توسعه آموزش دانشگاه جهت حفظ و بالا بردن سطح حیطه ها در طول دوران تحصیل صورت گیرد.

تقدیر و تشکر

از دانشجویان محترم دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل که در تکمیل پرسشنامه ها ما را یاری نمودند، کمال تشکر را داریم. از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی بابل بخاطر حمایت مالی از این طرح تشکر می نمایم. این طرح در قالب طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی بابل به شماره ۹۵۴۳۶۱۴ و کمیته پژوهش در آموزش دانشگاه علوم پزشکی بابل بوده است.

بنگریم، ازدانشجوی مقاطع بالای تحصیلی انتظار می رود که با زبان علمی آشنا و بتواند از آن استفاده نماید. (۱۸ و ۱۹). نتایج حاکی از آن است که اختلاف نمرات در هیچ کدام از دسته ها و حیطه های مورد مطالعه بین شرکت کنندگان مذکر و مؤنث وجود ندارد که این یافته برخلاف برخی مطالعات است که شرکت کنندگان مؤنث در حیطه های مورد مطالعه با اختلاف آماری معنی داری نمره بیشتری از شرکت کنندگان مذکر کسب نمودند (۲۰ و ۱۵).

نتیجه مشابهی در بررسی اختلاف نمره بین شرکت کنندگان با معدل بیشتر و کمتر از میانگین کل شرکت کنندگان و همچنین بین دانشجویانی که آموزش رسمی در زمینه استراتژی های مطالعه و یادگیری دیده بودند با سایر دانشجویان دیده شد که می تواند بیانگر ناکارآمدی کارگاه های برگزار شده در این زمینه و آموزش های ارائه شده در آنها باشد. نتیجه مشابهی در بررسی مقالات چاپ شده در این زمینه دیده نشد لیکن مطالعه خدیو زاده نشان داد نمره دانشجویانی که سابقه مشروط شدن در حداقل یک ترم تحصیلی را داشتند، در مقیاس اضطراب، پردازش اطلاعات، انتخاب ایده اصلی، خودآزمایی و راهبردهای آزمون در مقایسه با دانشجویانی که سابقه مشروط شدن نداشتند بطور معنی داری کمتر بود. (۱۴). همانطور که نتیجه شد در دسته مهارت و حیطه های انتخاب ایده اصلی، راهبردهای آزمون، نگرش و مدیریت زمان که نمرات آنها بین مقاطع تحصیلی و یا سالهای ورودی مختلف از اختلاف آماری معنی دار برخوردار بود، میانگین نمره کسب شده در مقطع تحصیلی و یا سال ورودی پایینتر، بیشتر بود که نشان می دهد دانشجویان سالهای بالاتر از راهبردهای مطالعه و یادگیری کمتر استفاده می کنند که ضمن موافقت با یافته های مطالعه احمدی در حیطه های نگرش و انگیزش، برخلاف یافته های مطالعات مشابه انجام شده در نوروز و هنگ کنگ است (۲۱ و ۱۵). خدیو زاده نیز نتیجه گرفت که میان نمرات حیطه های مختلف راهبردهای مطالعه و یادگیری دانشجویان در رشته ها و پایه های تحصیلی مختلف با یکدیگر تفاوت معنی داری نداشت. (۱۴) با توجه به نتیجه مطالعه حاضر به نظر می رسد که علاوه بر سنجش اولیه دانشجویان در هنگام ورود به دانشگاه و برگزاری کارگاههای لازم در جهت افزایش کارایی حیطه هایی که نمره پایینی در آن کسب نمودند، می بایست پایش مداوم صورت پذیرد تا از افت حیطه های نامبرده در سالهای بعد ممانعت شود.

دانشجویان ساکن خوابگاههای دانشجویی در دو حیطه نگرش و راهنمای مطالعه با اختلاف آماری معنی داری نمره کمتری نسبت به دانشجویان ساکن در منزل مسکونی کسب نمودند. از آنجایی که این دو حیطه علاقه مندی و انگیزه ی دانشجویان نسبت به موفقیت در دانشگاه و توانایی وی در تهیه و استفاده از کمک کننده های یادگیری را مورد بررسی قرار می دهند، کسب نمره کمتر توسط دانشجویان ساکن خوابگاه را می توان ناشی از عواملی همچون مشکلات، معضلات و امکانات ضعیف زندگی خوابگاهی در قیاس با زندگی در منزل و صرف وقت جهت انجام امور روزمره دانست که در انگیزه دانشجویان نسبت به موفقیت و امکان استفاده از ابزارهای کمک آموزشی اثرگذار است.

این مطالعه اولین بار در دانشکده دندانپزشکی بابل انجام شده است و به بررسی ارتباط خصوصیات دموگرافیکی و شخصیتی و عوامل موثر بر راهبردهای

Evaluation of Dental Students' Learning and Study Strategies and Factors Affecting Them in Babol University of medical sciences

SA. Seyedmajidi (PhD)¹, M. Seyedmajidi (DDS, Ms)^{1*}, F. Habibzadeh Bijani (DDS)², M. Kiani (DDS)²

1. Dental Materials Research Center, Health Research Institute, Babol University of Medical Sciences, Iran

2. School of Dentistry, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

---

Biannual Medical Education, Babol Univ Med Sci; 7(1); Autumn & Winter 2018-2019; pp: 13-20

Received: Nov 19th 2018, Revised: Feb 26th 2019, Accepted: Mar 3th 2019

ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVE: The aim of this study was to investigate and determine the strategies for studying and learning and factors affecting them in dental students of Babol University of Medical Sciences in order to evaluate the students' study and learning skills while entering university.

METHODS: This analytical-descriptive study was carried out in 2017 using dental students' opinions of Babol University of Medical Sciences by a questionnaire was comprised of two parts (the first part included demographic information and the second part containing 80 questions in 10 categories). For data analysis SPSS software was used to comparing mean score between various categories and questions and in each of them in term of demographical variables by parametrical compare mean tests include of repeated measurement, independent t-test and analysis of variances (ANOVA) and multiple comparison. The significance level was considered less than 0.05.

FINDINGS: Of the 137 participants, 46% (63 men) and 54% (74 women) had a mean age of 22.62 ± 3.19 . The highest score was for the skill group with a mean of 3.2 ± 0.39 and the lowest score for the group of will with a mean of 3.12 ± 0.37 . The difference between the average score obtained between the skill group and the will and self-regulation groups were significant ($P= 0.017$ and $P= 0.022$ respectively).

CONCLUSION: According to the results of this study and the obtained scores by the participants which were often in the midrange of acceptable scores (1 to 5), students in most categories of study strategies and learning could be considered weak. Therefore initial assessment while entering the university, monitoring and continuing education should be provided by the universities' educational development centers to maintain and enhance the level of the categories during the study period.

KEY WORDS: *Study Strategies, Learning, Dental Students*

---

*Corresponding Author; Dr. Maryam Seyedmajidi

Address: Dental Materials Research Center, Health Research Institute, Babol University of Medical Sciences, Iran

Tel: +98 1132291408

E-mail: ms_majidi79@yahoo.com

References

- Olejnik S, Nist SL. Identifying latent variables measured by the learning and study strategies inventory. *J Exp Edu* 1998; 60(2): 151-9.
- Corkett GK, Parrila R, Hein SF. learning and study strategies of university student who report a significant history of reading difficulties. *Development Disabilities Bulletin*. 2006; 34(1&2): 57-79.
- Kwong T, Wong E, Downing K. Institutional-level integration of the learning and study strategies inventory (LASSI). *Interactive Technology and Smart Education*. 2009; 6(4): 286-292.
- Prus J, Hatcher L, Hope M, Grabiell, C . The learning and study strategies inventory as a predictor of first year academi success. *Journal of The First-Year Experience & Students in Transition* 1995; 7(2): 7-26.
- Woolfolk AE. Helping students to be strategic learners. *Educational Psychology*. 2nd ed. New York: Allyn & Bron Co. 1998: 271.
- Hoveland CM. Relationships between learning and study strategies and academic achievement in associate degree nursing students [dissertation]. Wyoming: University of Wyoming. 2006.
- Yip MCW, Chung OLL. Relationship of Study Strategies and Academic Performance in Different Learning Phases of Higher Education in Hong Kong. *J Educational Research and evaluation*. 2005; 11(1): 61-70.
- Shabani H. Maharathaye amozeshi va parvareshi – raveshha va fonone tadriss. 3th Ed. Tehran: samt; 2006.
- Weinstein CE, Palmer DR. Learning and Study Strategies Inventory (LASSI). 2nd Ed. Clearwater, Florida: H & H Publishing; 2002.
- Prevatt F, Petscher Y, Proctor BE, Hurst A, Adams K. The revised learning and study strategies inventory, an evaluation competing models. *J Educational and Psychological Measurement*. 2006; 66(3): 448-458.
- Schutz CM, Dalton L, Tepe RE. Learning and Study Strategies Inventory subtests and factors as predictors of National Board of Chiropractic Examiners Part 1 examination performance. *The Journal of chiropractic education*. 2013; 27(1): 5-10.
- Flowers LA, Bridges BK, Moore JL. Concurrent validity of the Learning and Study Strategies Inventory (LASSI): a study of African American precollege students. *J Black Stud*. 2012; 43(2):146-60.
- Khadivzadeh T, Drakhshan A, Saif A, Valae N. Relation between students' use of learning and study strategies and their academic and personal characteristics in Mashhad University of Medical Sciences, 1999. *Iranian Journal of Medical Education*. 2002;8(2) :34.
- Khadivzadeh T, Seif AA, Valayi N. The Relationship of Students' Study strategies with their Personal Characteristics and Academic Background. *Iranian Journal of Medical Education*. 2004; 4(2): 53-61.
- Ahmadi S, Jouhari Z, Haghani F. Medical and Dental Students' Learning and Study Strategies in Shahed University. *Iranian Journal of Medical Education* 2014; 13(10): 886- 896.
- Saheb Alzamani M, Zirak A. Students' Learning and Study Strategies in Isfahan University of Medical Sciences and their relationship with Test Anxiety. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011; 11(1): 58-68.
- Hosseini Shahidi L, Atarodi AR, Moghimian M. The survey of using learning strategies rate in students. *The Horizon of Medical Sciences*. 2005; 11(1): 53-60.
- Mardaniyan F, Kazeroonizadeh M. Study Styles of Students, Interns and Residents of Obstetrics and Gynecology in Shahid Beheshti Hospital in Isfahan. *Iranian Journal of Medical Education*. 2003; 3(2):73-7.
- Fridooni moghadam M, Cheraghyan B. Study Habits and Their Relationship with Academic Performance among Students of Abadan School of Nursing. *Strides in Development of Medical Education*. 2009; 6(1): 21-8.
- Braten I, Olaussen BS. The learning and study strategies of Norwegian first-year college students. *Learning and individual differences*. 1998; 10(4): 309-327.
- Yip MCW. Differences in learning and study strategies between high and low achieving university students: A Hong Kong study. *Educational Psychology*. 2007; 27(5): 597-606.